

Vabzdžiai, saugomi pagal ES direktyvą Dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (92/43/EEC)

Giedrius Švitra

VSTT prie AM Metodinio-analitinio centro gamtosaugos ekspertas

Yra keli šios ES Buveinių direktyvos (92/43/EEC) priedai:

- I priedas BENDRIJOS SVARBOS NATŪRALIŲ BUVEINIŲ TIPAI, KURIŲ APSAUGAI BŪTINA STEIGTI SPECIALIAS SAUGOMAS TERITORIJAS
- II priedas BENDRIJOS SVARBOS GYVŪNŲ IR AUGALŲ RŪŠYS, KURIŲ APSAUGAI REIKALINGAS SPECIALIŲ SAUGOMŲ TERITORIJŲ STEIGIMAS
- III priedas TERITORIJŲ, TINKAMŲ IDENTIFIKUOTI BENDRIJOS SVARBOS TERITORIJOMIS, ATRINKIMO IR SPECIALIŲ SAUGOMŲ TERITORIJŲ STEIGIMO KRITERIJAI
- IV priedas BENDRIJOS SVARBOS GYVŪNŲ IR AUGALŲ RŪŠYS, KURIOMS REIKALINGA GRIEŽTA APSAUGA
- V priedas BENDRIJOS SVARBOS GYVŪNŲ IR AUGALŲ RŪŠYS, KURIŲ ĖMIMUI IŠ GAMTOS IR NAUDOJIMUI GALI BŪTI TAIKOMOS TVARKYMO PRIEMONĖS

Su Natura 2000 tinklo kūrimu susiję I-III priedai

Vabzdžiai saugomi pagal
ES direktyvos (92/43/EEC)
II ir IV priedus

ES BD II priedo vabzdžių rūšims, randamoms Lietuvoje, reikia steigti ES svarbos NATURA 2000 tinklo saugomas teritorijas, apimant bent 20% žinomų populiacijų, o prioritetinėms rūšims – net 60% žinomų populiacijų.

ES BD II priedo vabzdžių rūšys, randamos Lietuvoje (* - prioritetinės rūšys):

DRUGIAI

Auksuotoji šaškytė (*Euphydryas aurinia*);
Baltamargė šaškytė (*Hypodryas maturna*);
Didysis auksinukas (*Lycaena dispar*);
Šiaurinis auksinukas (*Lycaena helle*);
Kraujalakinis melsvys (*Maculinea teleius*);
*Pelėdgalvis (*Xylomoia strix*);

VABALAI

Kerpvabalis (*Agathidium pulchellum*);
Margasis akiuotis (*Mesosa myops*);
*Raudonkrūtis niūravabalis (*Phryganophilus ruficollis*);
Manerheimo grybinukas (*Oxyporus mannerheimii*);
*Niūriaspalvis auksavabalis (*Osmoderma eremita*);
Plačioji dusia (*Dytiscus latissimus*);
Dvijuostė nendriadusė (*Graphoderus bilineatus*);
Purpurinis plokščiavabalis (*Cucujus cinnaberinus*);
Šneiderio kirmvabalis (*Boros schneideri*).

LAUMŽIRGIAI

Pleištinė skėtė (*Ophiogomphus cecilia*);
Sarvuotoji skėtė (*Leucorrhinia pectoralis*).

Auksuotoji šaškytė (*Euphydryas aurinia*)

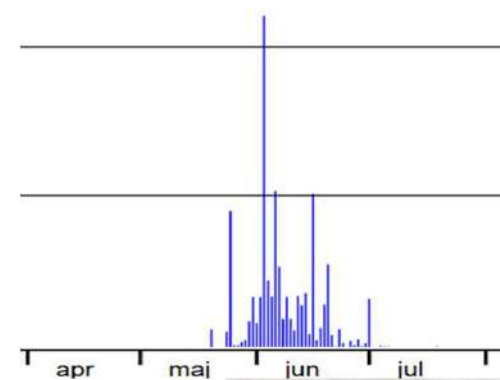
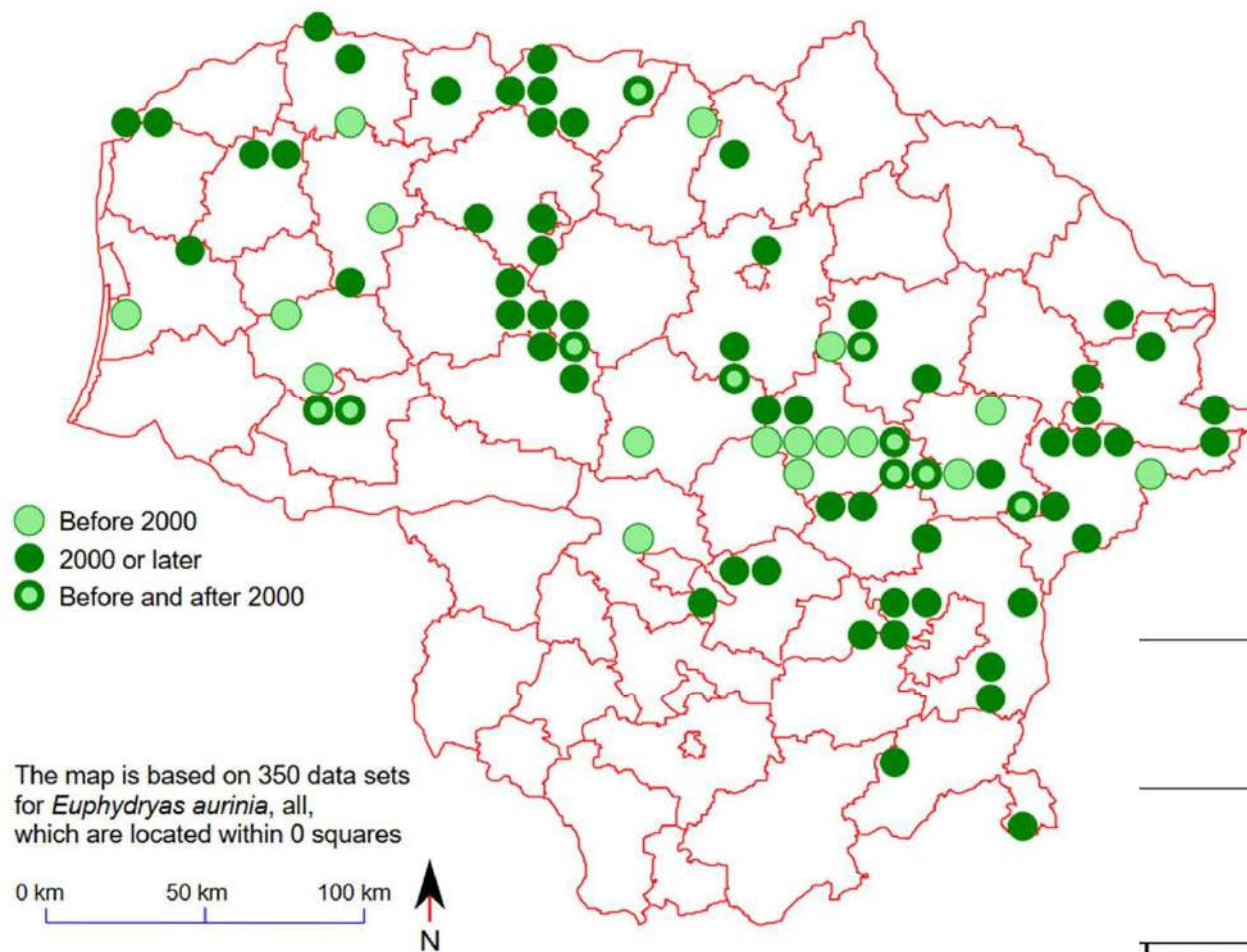
Auksuotosios šaškytės mitybinis augalas – pievinė miegalė

Auksuotoji šaškytė (*Euphydryas aurinia*)

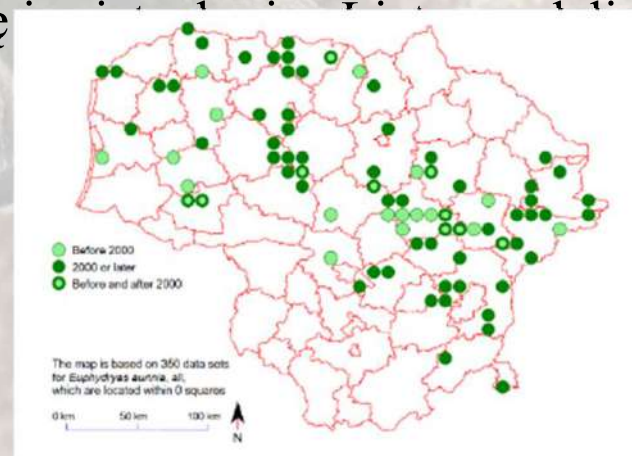

Auksuotoji šaškytė (*Euphydryas aurinia*)

Auksuotoji šaškytė (*Euphydrias aurinia*)

- ❑ Lietuvoje yra 21 teritorija, įtraukta į sąrašą teritorijų, atitinkančių Buveinių apsaugai svarbių teritorijų kriterijus, kur kaip tikslinė vertybė yra nurodoma auksuotoji šaškytė.
- ❑ ES – 1428 BAST
- ❑ Kai kuriose teritorijose rūšies nebėra, o ir daug kur kitur rūšies būklė blogėjanti.
- ❑ Į kai kurių BAST vertybes rūšis neįtraukta, nors yra sutinkama.
- ❑ EK fiksuoja Lietuvoje nepakankamą rūšies apsaugą, šiai rūšiai apsaugoti skirtų NATURA 2000 teritorijų nepakankamumą, ypač dėl tų teritorijų netolygaus išsidėstymo Lietuvos teritorijoje.
- ❑ Todėl MAC IP projekto rėmuose įsipareigojo atlikti tikslinę auksuotosios šaškytės inventorizaciją, ypač atkreipiant dėmesį į šiaurės rytinę Lietuvos teritoriją, kur duomenų apie rūšies buvimą trūksta.

Baltamargė šaškytė (*Hypodryas maturna*)

Baltamargė šaškytė (*Hypodryas maturna*)

UOSIS

PUTINAS

DREBULĖ

BLINDĖ

Baltamargė šaškytė (*Hypodryas maturna*)

Pievinis kūpolis

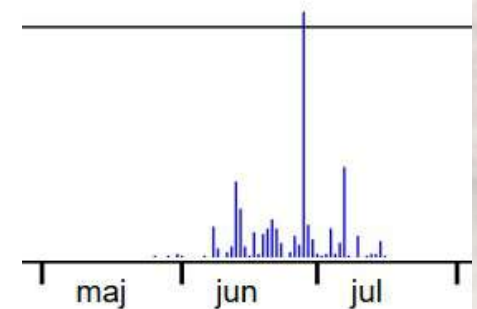
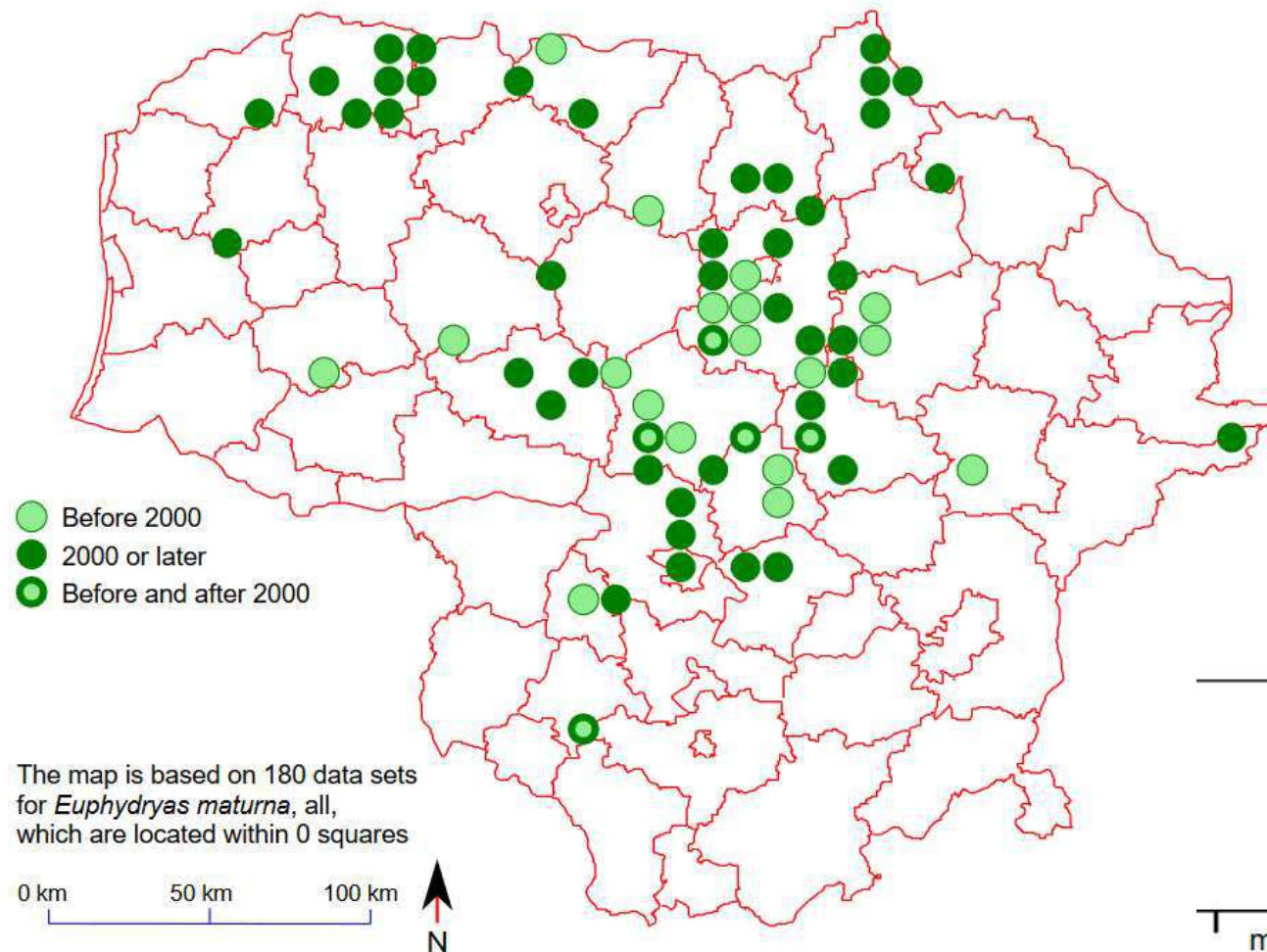
Paprastasis sausmedis

Ilgalapė veronika

Baltamargė šaškytė (*Hypodryas maturna*)

Baltamargė šaškytė (*Hypodryas maturna*)

- ❑ Lietuvoje yra 13 teritorijų, įtrauktų į sąrašą teritorijų, atitinkančių Buveinių apsaugai svarbių teritorijų kriterijus, kur kaip tikslinė vertybė yra nurodoma baltamargė šaškytė.
- ❑ ES – 171 BAST.
- ❑ Kai kuriose teritorijose rūšies nebėra, o ir daug kur kitur rūšies būklė blogėjanti - Unfavourable inadequate.
- ❑ Būklė blogėja dėl uosynų žūties, dėl nepalankios ūkininkavimo miškuose praktikos:
 - užsodinamos arba savaimė užauga miško aikštelės/pievos
 - siauros miško kelių pakeilės
 - labai tankus trakas, tankus tamsus medynas
 - nepraktikuojamas savaiminis plynų kirtaviečių ataugimas

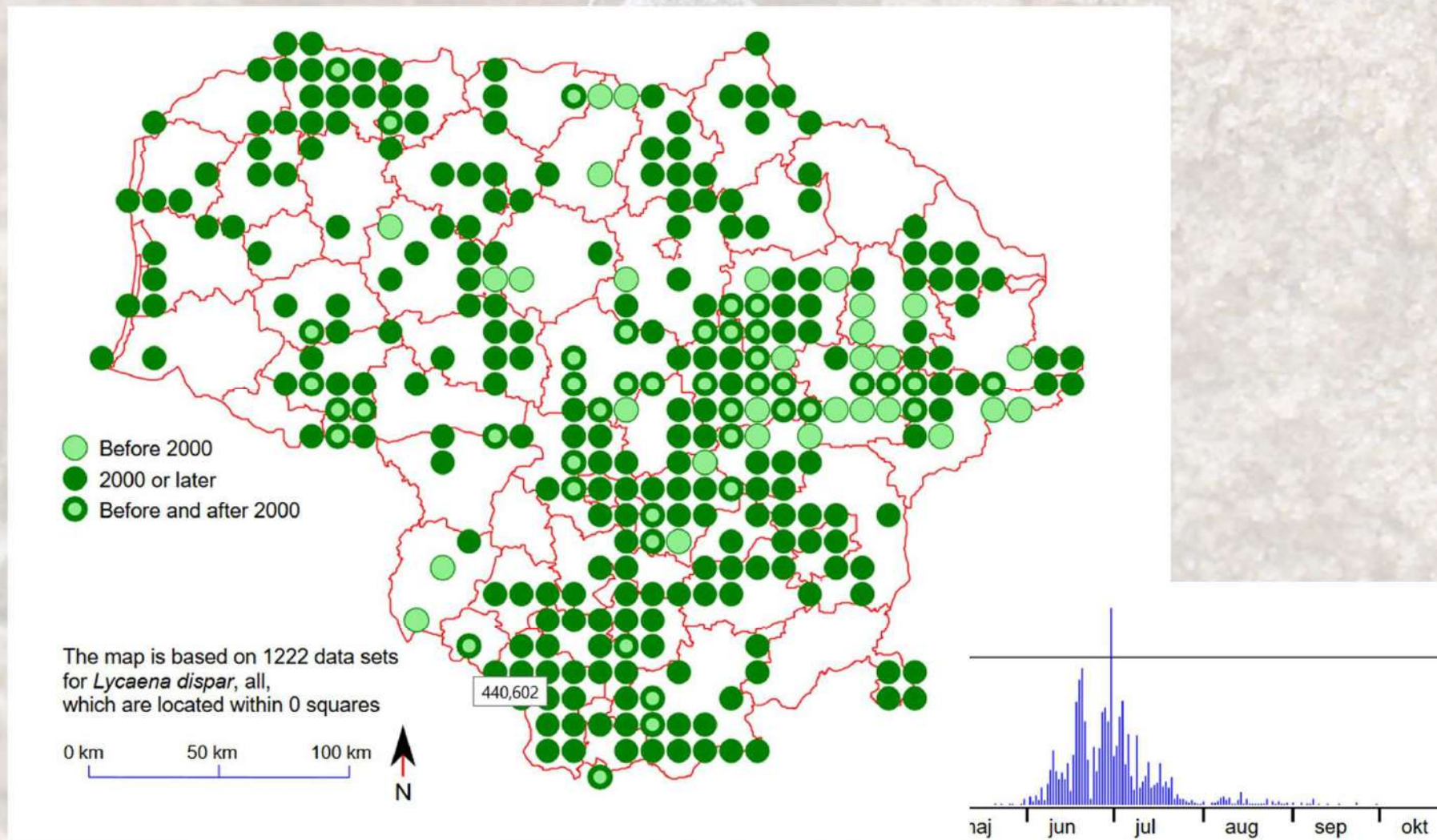
Didysis auksinukas (*Lycaena dispar*)

Didžiojo auksinuko buveinė

Didysis auksinukas (*Lycaena dispar*)

Didysis auksinukas (*Lycaena dispar*)

- ❑ Lietuvoje yra 57 teritorijos, įtrauktos į sąrašą teritorijų, atitinkančių Buveinių apsaugai svarbių teritorijų kriterijus, kur kaip tikslinė vertybė yra nurodomas didysis auksinukas.
- ❑ ES – 1559 BAST.
- ❑ Kai kuriose teritorijose rūšies gausumas nereprezentatyvus, nes nėra ilgalaikių tinkamų rūšiai buveinių su mitybiniais augalais.
- ❑ Visumoje Lietuvoje rūšies būklė gera, nes rūšis gana lengvai prisitaiko prie skirtingų ekologinių sąlygų, mobili, greitai užima naujas, kad ir trumpalaikes, buveines

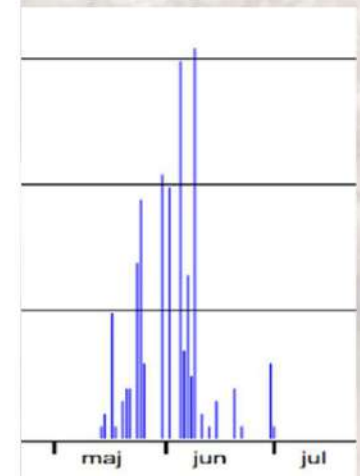
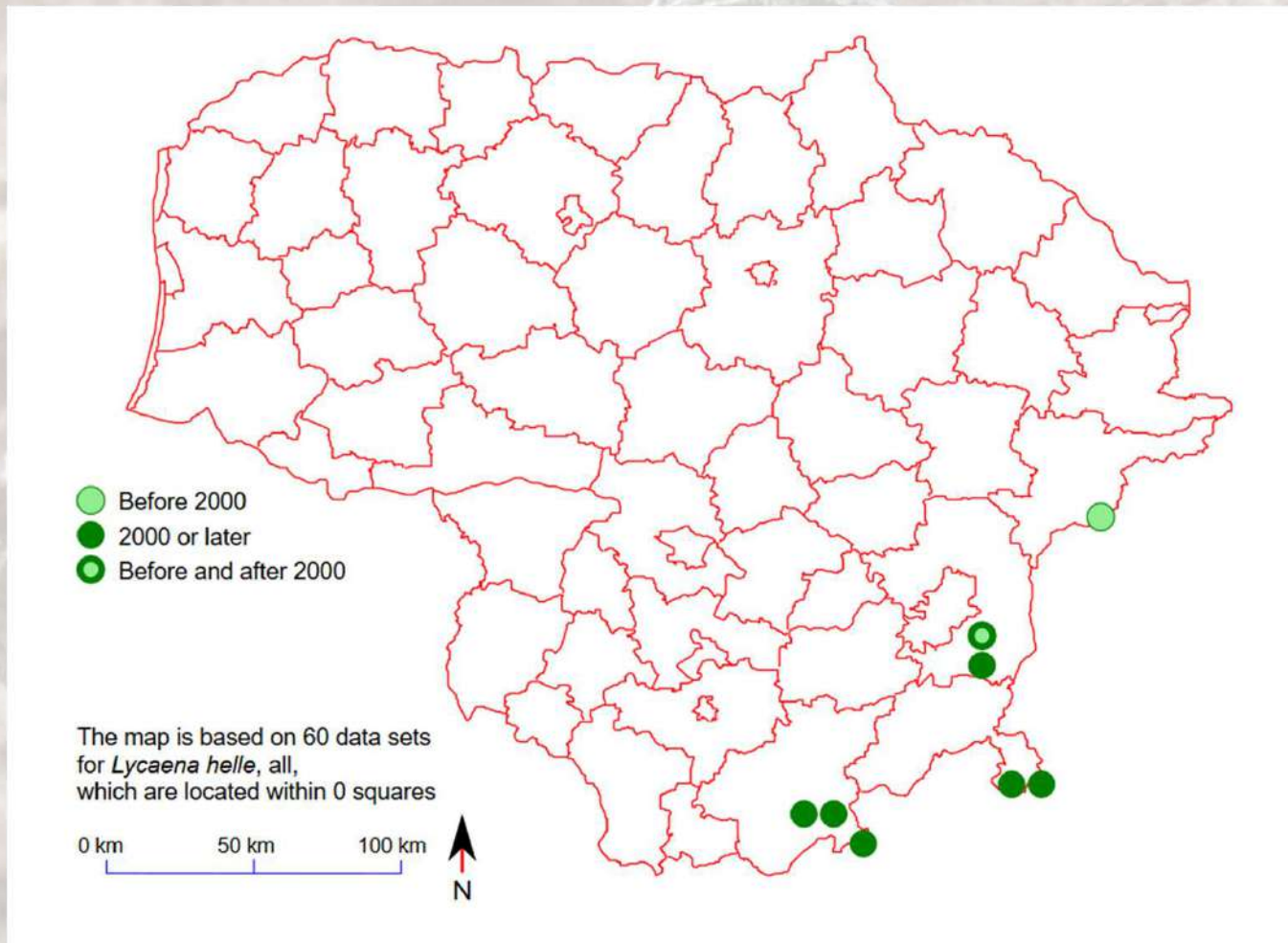
Šiaurinis auksinukas (*Lycaena helle*)

Šiaurinio auksinuko buveinė

Šiaurinis auksinukas (*Lycaena helle*)

Šiaurinis auksinukas (*Lycaena helle*)

- ❑ Lietuvoje yra 3 teritorijos, įtrauktos į sąrašą teritorijų, atitinkančių Buveinių apsaugai svarbių teritorijų kriterijus, kur kaip tikslinė vertybė yra nurodomas šiaurinis auksinukas.
- ❑ ES – 272 BAST
- ❑ EK fiksuoja Lietuvoje nepakankamą rūšies apsaugą, šiai rūšiai apsaugoti skirtų NATURA 2000 teritorijų nepakankamumą.
- ❑ Todėl MAC IP projekto rėmuose įsipareigojo atlikti tikslinę šiaurinio auksinuko inventorizaciją Lietuvoje.

Rūšies būklė Lietuvoje kritinė, nes radvietės vos kelios, o tinkamos buveinės net ir išskirtose teritorijose nenaudojamos užauga krūmais ir mišku, o ten, kur naudojamos, naudojamos nepalankiu rūšiai būdu (iššienavimas vienu metu). Rūšies populiacijų palaikymui reikalingos aktyvios bet atsargios gamtotvarkos priemonės.

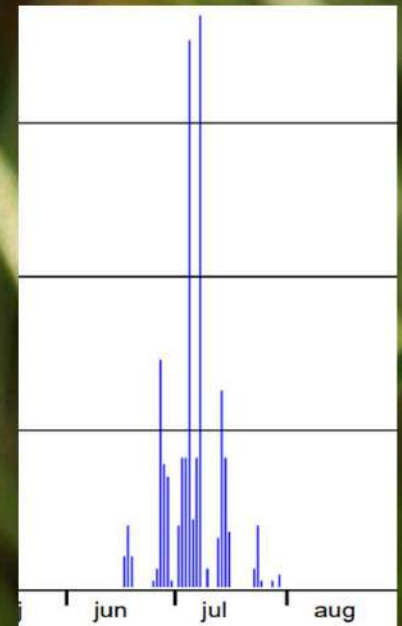
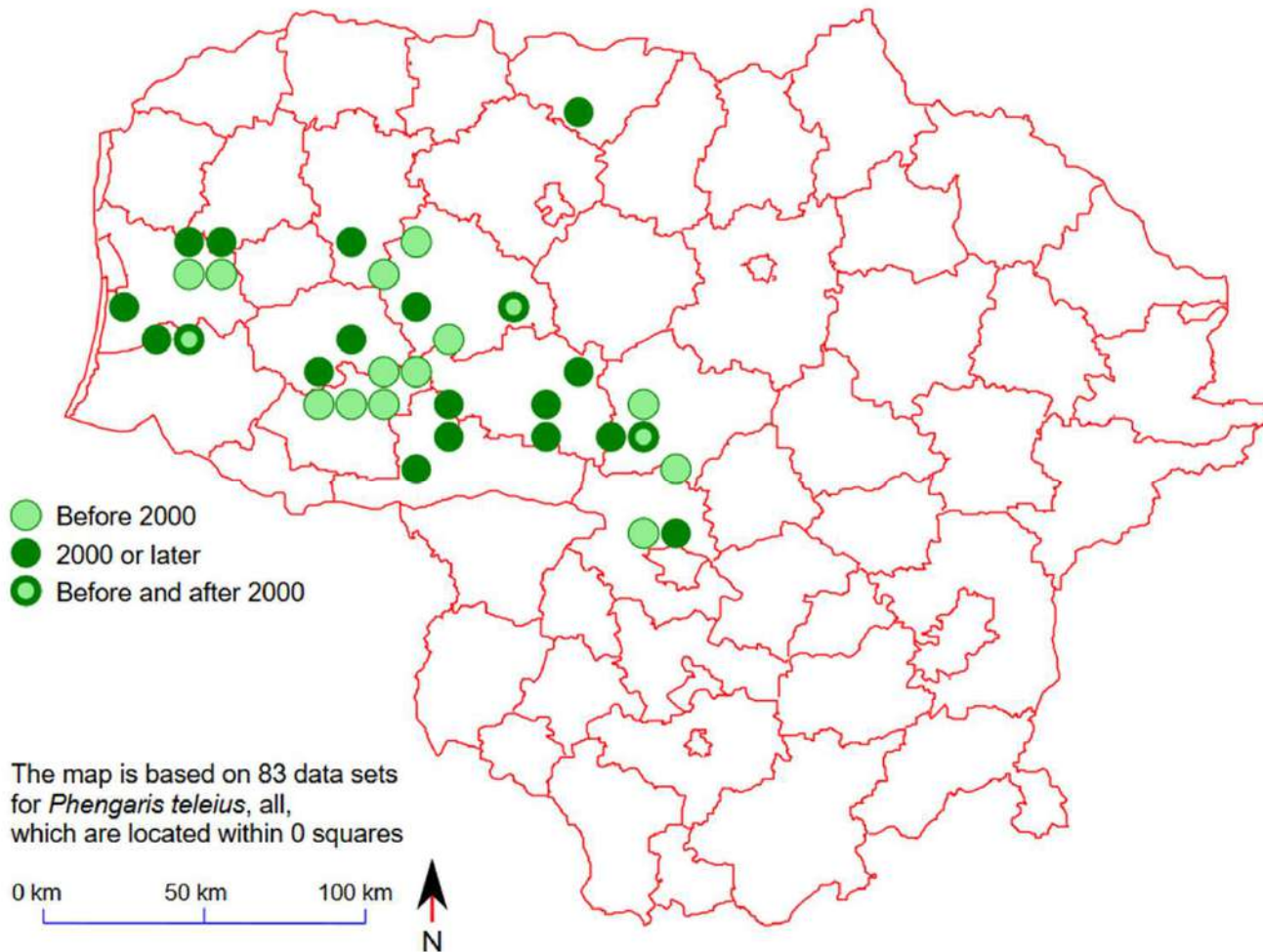
Kraujalakinis melsvys (*Phengaris teleius*)

Kraujalakinio melsvio buveinė

Kraujalakinis melsvys (*Phengaris teleius*)

Kraujalakinis melsvys (*Phengaris teleius*)

- ❑ Lietuvoje yra 17 teritorijų, įtrauktų į sąrašą teritorijų, atitinkančių Buveinių apsaugai svarbių teritorijų kriterijus, kur kaip tikslinė vertybė yra nurodomas kraujalakinis melsvys.
- ❑ ES – 646 BAST
- ❑ Paplitimas netolygus, rūšis sutinkama vakarinėje ir šiaurvakarinėje Lietuvos dalyse, kur auga mitybinis augalas – vaistinė kraujalakė.
- ❑ Būklė Lietuvoje pakankamai stabili, tinkamose buveinėse populiacijos gali būti gana skaitlingos
- ❑ Tačiau pievinėms buveinėms visur yra nuolatinė grėsmė, kad bus apleistos ir užaugs krūmais bei mišku. Rūšies populiacijų palaikymui reikalingos aktyvios gamtotvarkos priemonės.

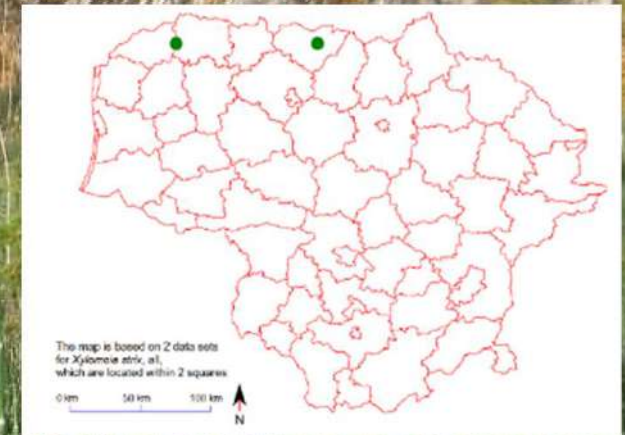
*Pelédgalvis (*Xylomoia strix* Mikkola, 1980)

****Pelédgalvis (*Xylomoia strix*)**

*Pelėdgalvis (*Xylomoia strix*)

- ❑ Paplitimas Lietuvoje nežinomas, kol kas rūšis aptikta tik pačioje šiaurinėje Lietuvos dalyje
- ❑ Lietuvoje nėra išskirta teritorijų, kur kaip tikslinė vertybė yra nurodoma ši rūšis.
- ❑ ES – 3 BAST
- ❑ Rūšis Europoje labai lokali ir jautri – gali būti „prekeivių“ vabzdžiais taikiniu.

Kerpvabalis (*Agathidium pulchellum*)

Randamas brandžiuose miškuose, kur daug drebulių, eglių, beržų trūnijančių virtuolių, ant kurių vystosi gleivūnas apgaulusis krekenis (*Trichia decipiens*) – maistas kerpvabaliams.

Europoje 9 BAST: 6 Suomijoje, 2 Švedijoje, 1 Latvijoje.

Lietuvoje – tik istoriniai neaiškaus patikimumo literatūriniai duomenys, dabartiniu metu jokių radimo faktų nėra.

Ветров А. 2011

Margasis akiuotis (*Mesosa myops*)

Margasis akiuotis (*Mesosa myops*)

- Vystosi tiek stovinčiuose, tiek gulinčiuose džiūstančiuose ąžuolo, guobos, gluosnio, tuopos, uosio, alksnio, kriaušės ar kt. lapuočių medžių stuobriuose.
- Lietuvoje yra vienintelis rūšies radimo faktas Vidzgiryje 2003 m.
- Lietuvoje nėra išskirta teritorijų, kur kaip tikslinė vertybė yra nurodoma ši rūšis, tačiau Europos Komisija tai vertina kaip trūkumą. Reikalinga tikslinti rūšies paplitimą Lietuvoje.
- **Europoje 3 BAST: 2 Suomijoje, 1 Lenkijoje.**

* Raudonkrūtis niūravabalis (*Phryganophilus ruficollis*)

*Raudonkrūčio niūravabalio buveinė

*Raudonkrūtis niūravabalis (*Phryganophilus ruficollis*)

- Lervos gyvena trūnijančioje eglių, beržų medienoje, paveiktoje baltojo puvinio
- Tinkamos buveinės siejamos su degintu mišku (Švedijos patirtis)
- Lietuvoje yra vienintelis rūšies radimo faktas Karmėlavos miške 2006 m.
- Lietuvoje nėra išskirta teritorijų, kur kaip tikslinė vertybė yra nurodoma ši rūšis. Reikalinga tikslinti rūšies paplitimą Lietuvoje.
- Europoje 5 BAST: 2 Suomijoje, 2 Lenkijoje, 1 Latvijoje.

Manerheimo grybinukas (*Oxyporus mannerheimii*)

Manerheimo grybinukas (*Oxyporus mannerheimii*)

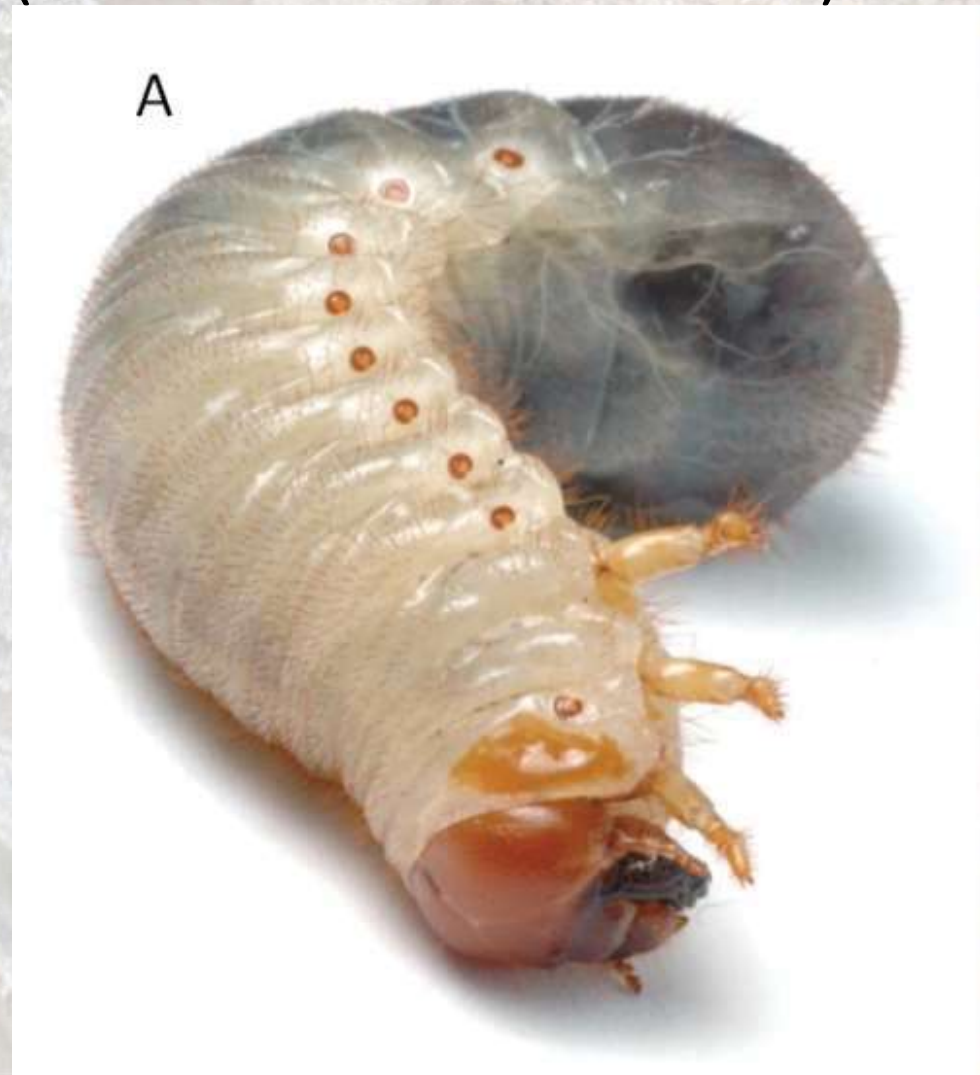
Manerheimo grybinukas (*Oxyporus mannerheimii*)

- Lervos gyvena sukirmijusiuose kepurėtuose grybuose, pagrinde skylėtabudiniuose (lepšiai, raudonikiai, baravykai ir pan.), minta vabzdžių lervomis.
- Lietuvoje iki 2018 m. buvo žinomi tik 2 patikimi radimo faktai: Gelednės miške ir Dubravos miške.
- Lietuvoje išskirta 1 teritorija, kur kaip tikslinė vertybė yra nurodoma ši rūšis. Tai vertinama kaip nepakankamumas. Reikalinga tikslinti rūšies paplitimą Lietuvoje. NATURALIT projekto rėmuose jau vykdoma rūšies inventorizacija. 2018 m. MAC ekspedicijos metu aptikta nauja radvietė Katelninkų miške. Ekspedicijoje dalyvavo ir APVA atstovai.
- Europoje 19 BAST: 7 Suomijoje, 2 Lenkijoje, 7 Latvijoje, 1 Estijoje, 1 Rumunijoje, 1 Lietuvoje.

Manerheimo grybinuko ekspedicija 2018

*Niūriaspalvis auksavabalis (*Osmoderma barnabita*)

*Niūriaspalvis auksavabalis (*Osmoderma barnabita*)

Ideali buveinė auksavabaliams:

- Daug senų ąžuolų su įvairaus dydžio drevėmis
- Ąžuolai auga miškapievėje gerai apšviesti ir įšildomi saulės
- Tarp ąžuolų-senolių auga įvairaus amžiaus jaunesnių ąžuolų, kurie pakeis senolius šiems baigus gyvenimą
- Netoliese yra daugiau panašios amžiaus struktūros medynų
- Lervos gyvena trūnijančioje stovinčių ąžuolų, liepų, gluosnių, tuopų ir, retai, kitų lapuočių medienoje – drevėse.

*Niūriaspalvis auksavabalis (*Osmoderma barnabita*)

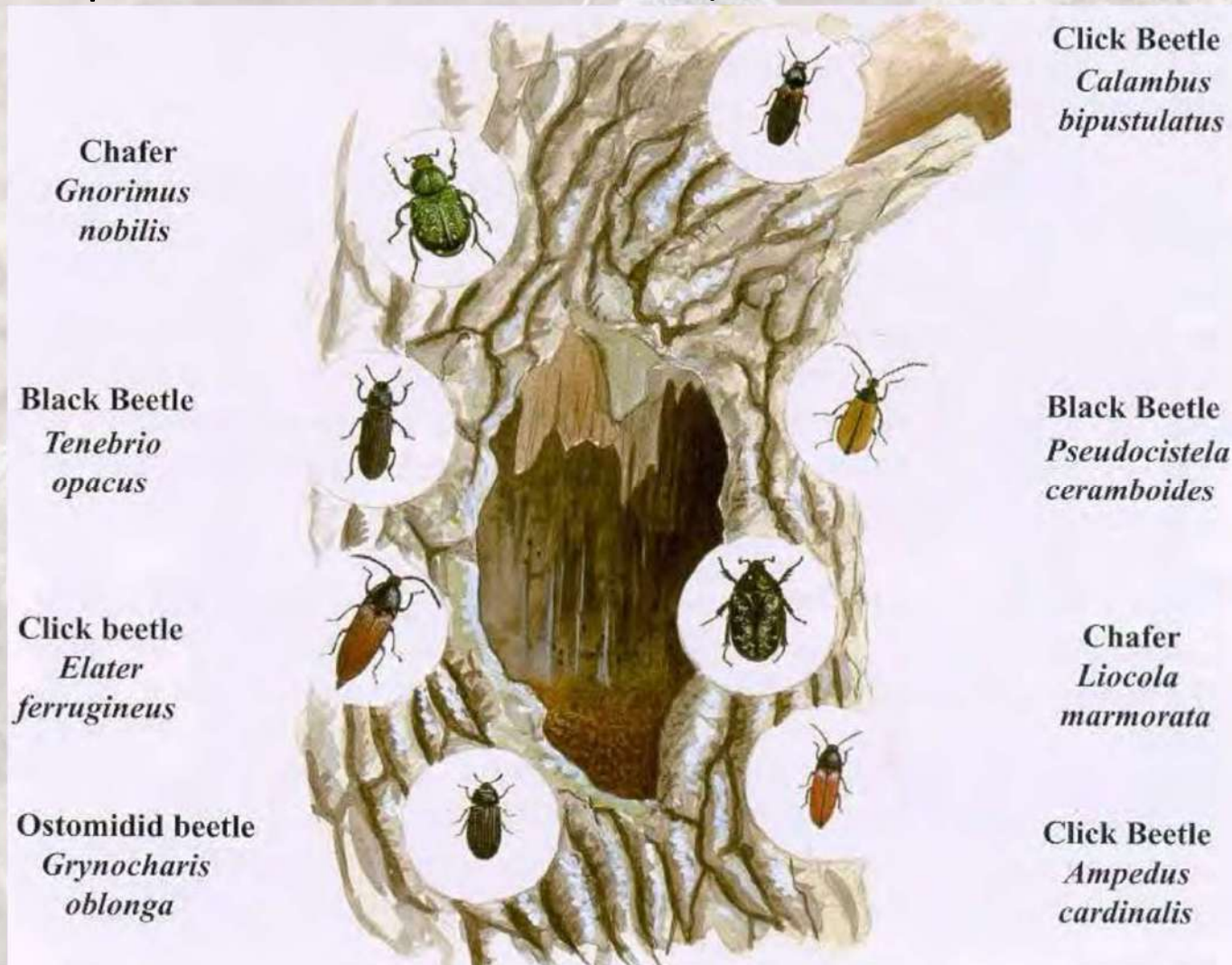

ICONOGRAPHIA COLEOPTERORUM POLONIAE
Copyright © by Lech Borowiec

*Niūriaspalvis auksavabalis (*Osmoderma barnabita*)

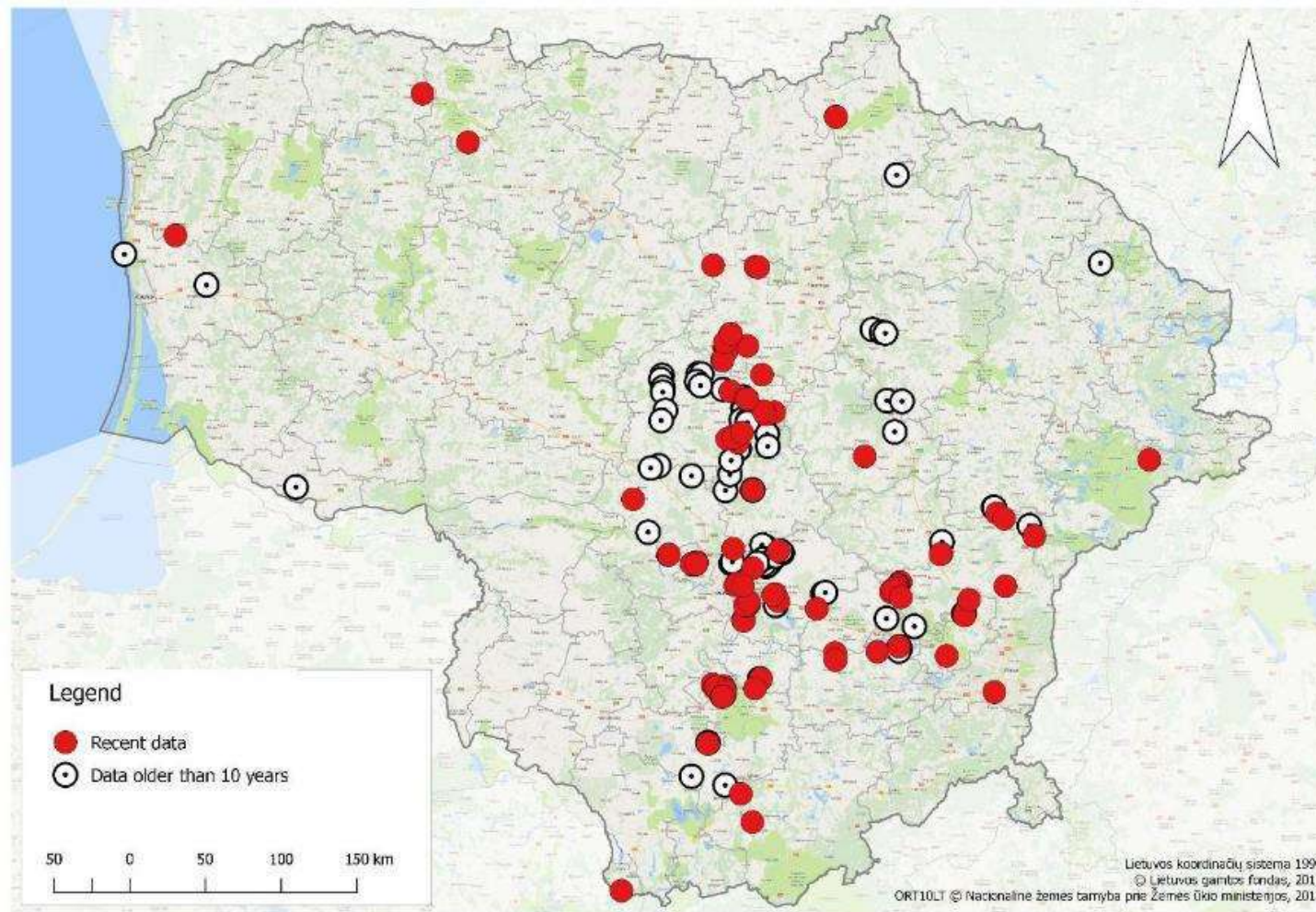

*Niūriaspalvis auksavabalis (*Osmoderma barnabita*)
Situacija:

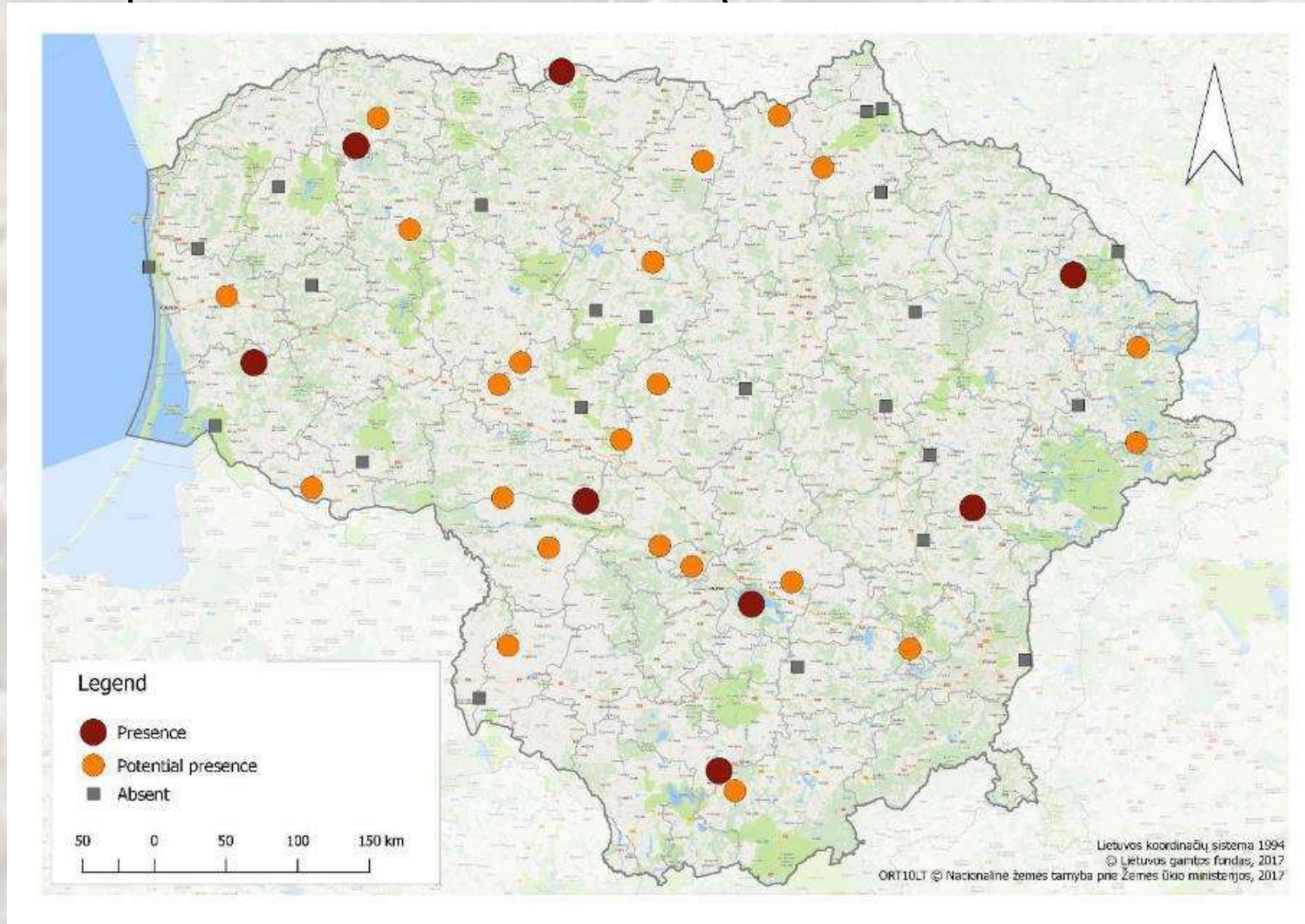
- Lietuvoje išskirta 18 teritorijų, kur kaip tikslinė vertybė yra nurodoma ši rūšis.
- ES – 926+7 BAST
- 2017 m. Lietuvos Gamtos Fondas vykdė niūriaspalvio auksavabalio inventorizaciją Lietuvoje (50 parinktų potencialių vietovių)

*Niūriaspalvis auksavabalis (*Osmoderma barnabita*)

*Niūriaspalvis auksavabalis (*Osmoderma barnabita*)

*Niūriaspalvis auksavabalis (*Osmoderma barnabita*)

- Lietuvos Gamtos Fondas 2017 – 2022 m.m. vykdo projektą LIFE16 NAT/LT/000701 „Ekologinio tinklo nuo brandžių medžių priklausomiems organizmams sukūrimas“ (projekto svetainė <https://www.osmoderma.lt/>)

Pagrindinis

Naujienos

Ką saugome?

Kur dirbame?

Galerija

Leidiniai

Apie projektą

Naujienos

Plačioji dusia (Dytiscus latissimus)

Dvijuostė nendriadusė
(*Graphoderus bilineatus*)

© Jan Hamrsky
www.lifeinfreshwater.net
Dusios lerva

Dvijuostė nendriadusė (*Graphoderus bilineatus*)

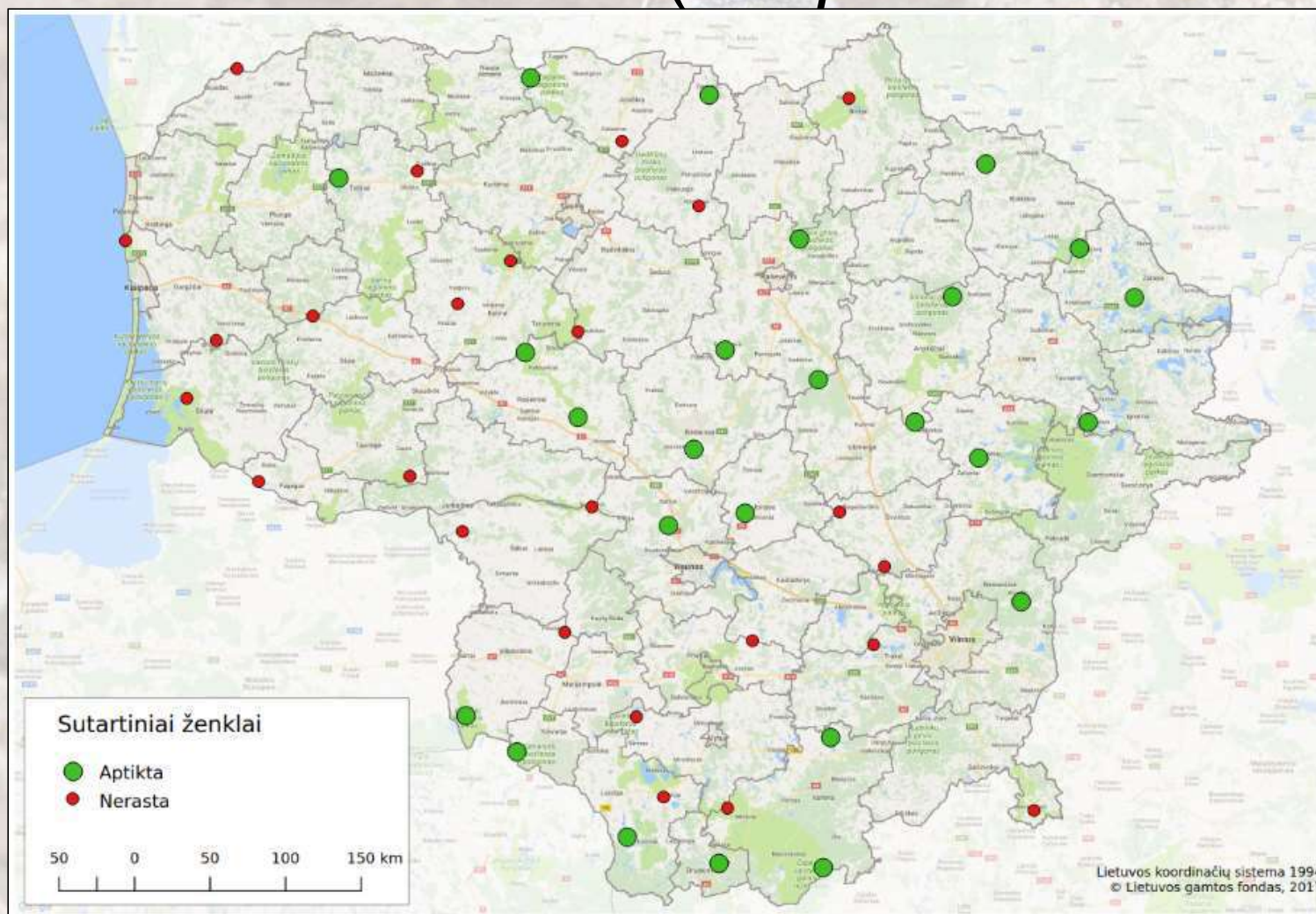

Dvijuostė nendriadusė (*Graphoderus bilineatus*)

- Lietuvoje išskirta 18 teritorijų, kur kaip tikslinė vertybė yra nurodoma ši rūšis.
- Europos Sąjungoje – 173 BAST.
- 2017 m. Lietuvos Gamtos Fondas vykdė dvijuostės nendriadusės inventorizaciją Lietuvoje (50 parinktų potencialių vietovių)

Dvijuostė nendriadusė (*Graphoderus bilineatus*)

Plačioji dusia (*Dytiscus latissimus*)

Plačioji dusia (*Dytiscus latissimus*)

Plačioji dusia (*Dytiscus latissimus*)

- Lietuvoje išskirtos 9 teritorijos, kur kaip tikslinė vertybė yra nurodoma plačioji dusia. Kai kur neberandama.
- Europos Sąjungoje 116 BAST.
- Tikslinė inventorizacija Lietuvos mastu nebuvo vykdoma. Rūšies būklė šalyje nėra adekvačiai įvertinta, galimai patenkinama.

Purpurinis plokščiafabalis (*Cucujus cinnaberinus*)

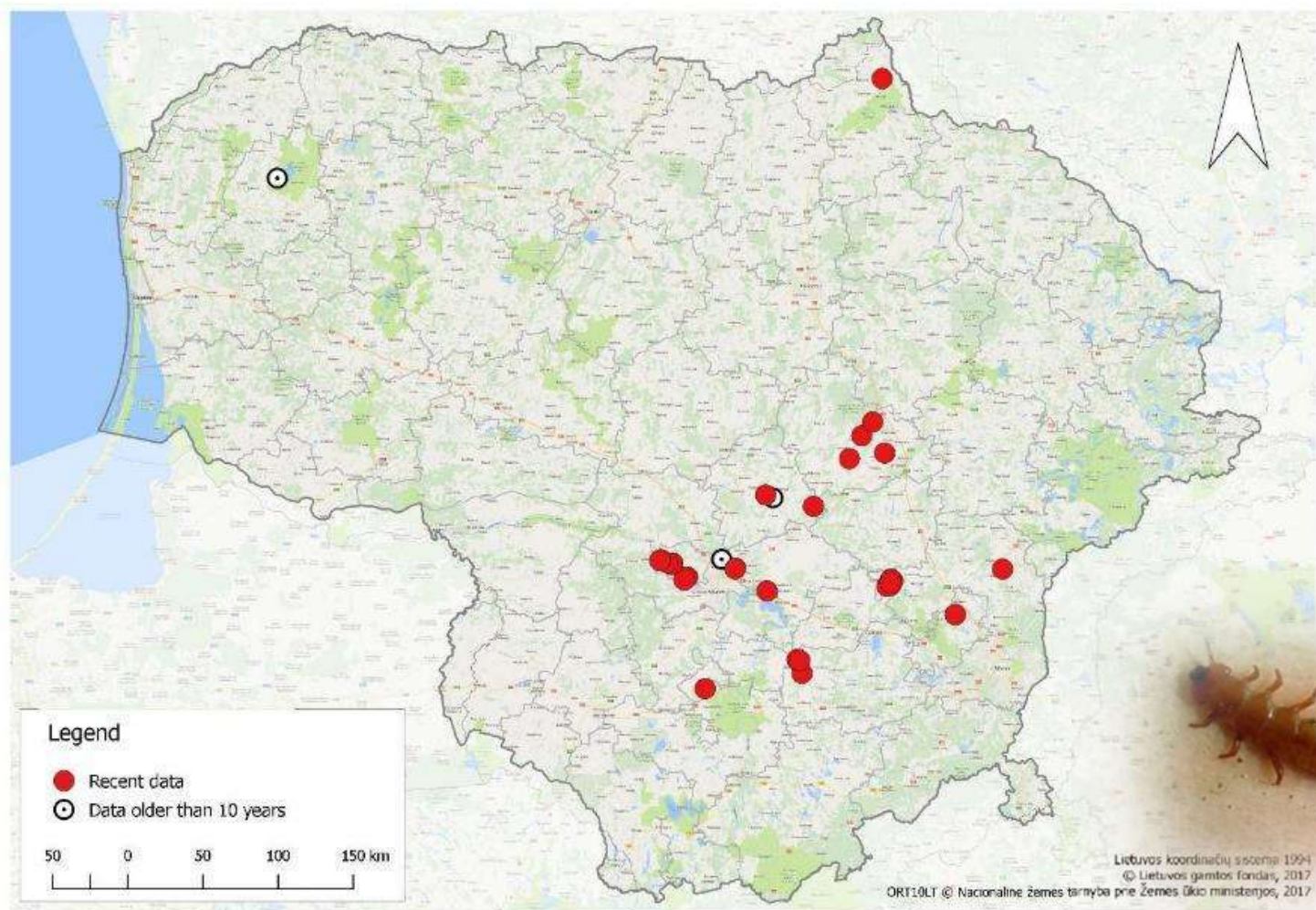

Purpurinis plokščiavabalis (*Cucujus cinnaberinus*)

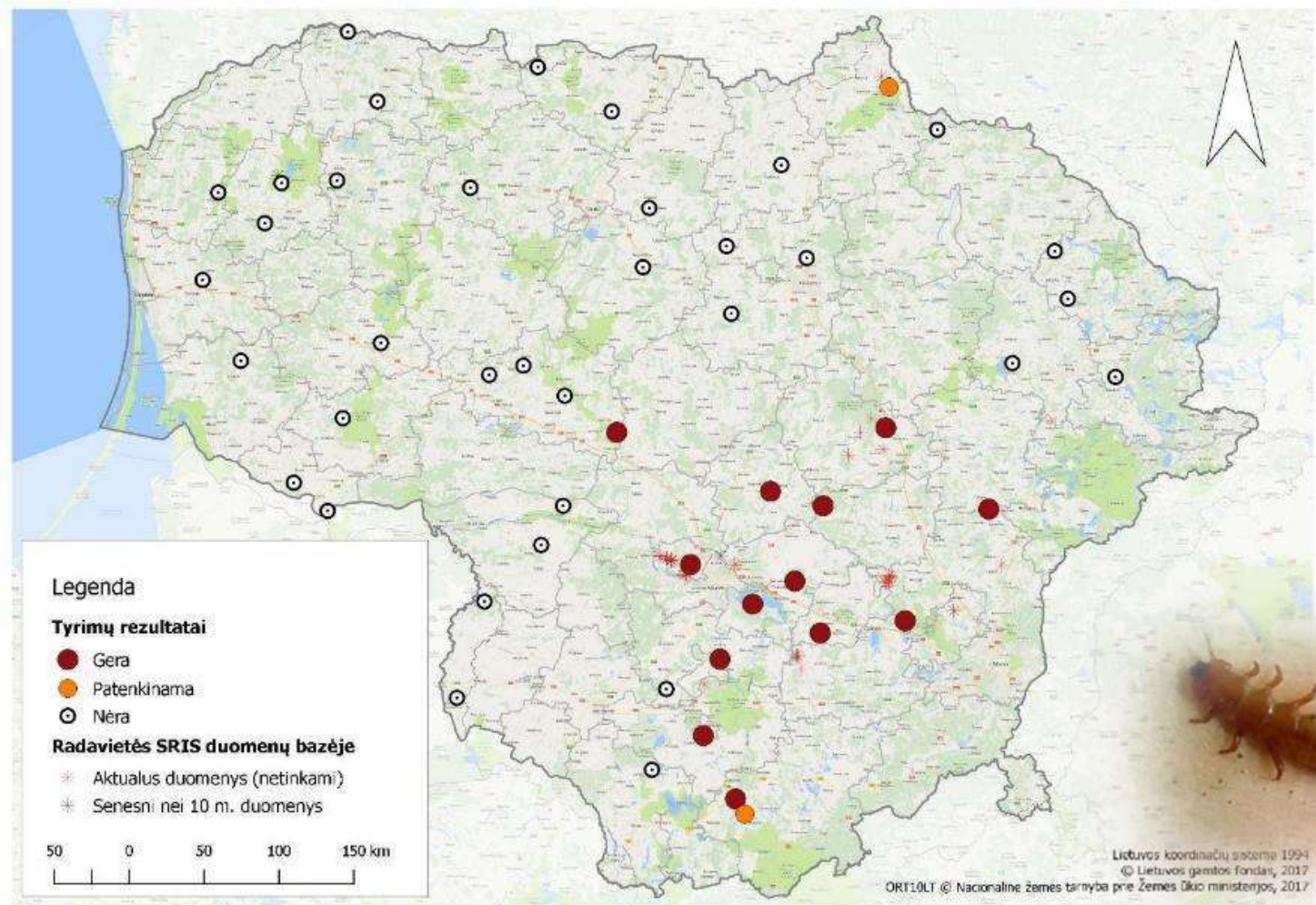
- Lietuvoje išskirtos 6 teritorijos, kur kaip tikslinė vertybė yra nurodoma ši rūšis.
- ES – 371 BAST.
- 2017 m. Lietuvos Gamtos Fondas vykdė purpurinio plokščiavabalio inventorizaciją Lietuvoje (50 parinktų potencialių vietovių)

Purpurinis plokščiaavabalis (*Cucujus cinnaberinus*)

Purpurinis plokščiaavabalis (*Cucujus cinnaberinus*)

Šneiderio kirmvabalis (*Boros schneideri*)

Šneiderio kirmvabalio buveinė

Šneiderio kirmvabalis (*Boros schneideri*)

- Lietuvoje išskirta 12 teritorijų, kur kaip tikslinė vertybė yra nurodoma ši rūšis.
- Europos Sąjungoje 48 BAST.
- EK nuomone, reikalingi papildomi paplitimo tyrimai ir papildomos BAST dėl išskirtų teritorijų netolygaus išsidėstymo Lietuvos teritorijoje.

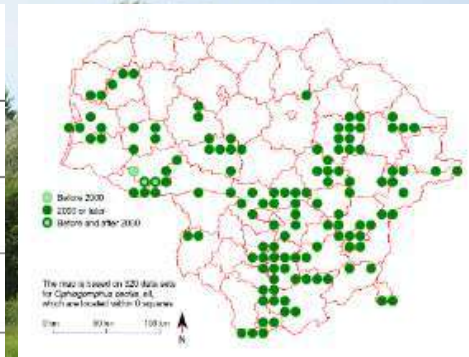
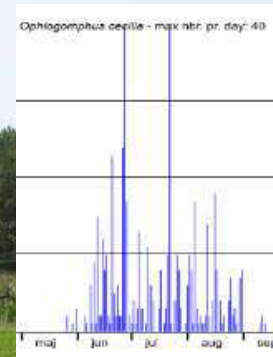
Pleištinē skētē (*Ophiogomphus cecilia*)

Pleištīnēs skētēs buveinė

Pleištinė skėtė (*Ophiogomphus cecilia*)

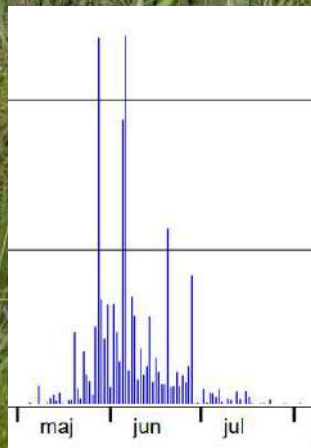
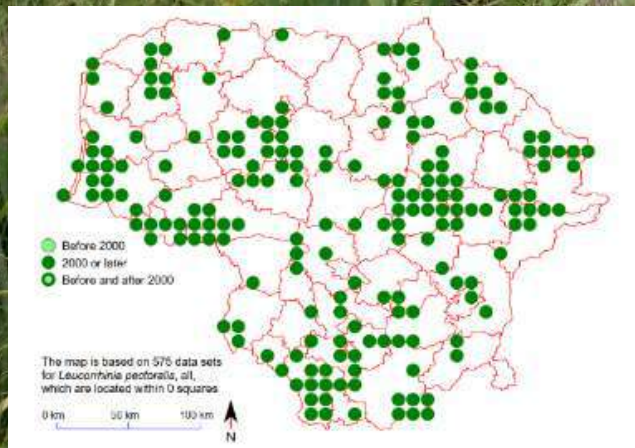

- Lietuvoje išskirtos 25 teritorijos, kur kaip tikslinė vertybė yra nurodoma ši rūšis.
- ES – 614 BAST
- Rūšies būklė Lietuvoje stabili, gera.

Šarvuotoji skėtė (*Leucorrhinia pectoralis*)

Šarvuotosios skėtės buveinė

Šarvuotoji skėtė (*Leucorrhinia pectoralis*)

- Lietuvoje išskirta 30 teritorijų, kur kaip tikslinė vertybė yra nurodoma ši rūšis.
- ES – 816 BAST
- Rūšies būklė Lietuvoje stabili, gera.

ES BD IV priedo vabzdžių rūšys, randamos Lietuvoje:

DRUGIAI

Auksuotoji šaškytė (*Euphydryas aurinia*);
Baltamargė šaškytė (*Hypodryas maturna*);
Didysis auksinukas (*Lycaena dispar*);
Siaurinis auksinukas (*Lycaena helle*);
Kraujalakinis melsvys (*Maculinea teleius*);
*Pelėdgalvis (*Xylomoia strix*);

Rudakis satyriukas (*Coenonympha hero*);
Akiuotasis satyras (*Lopinga achine*);
Juodataškis melsvys (*Maculinea arion*);
Juodasis apolonas (*Parnassius mnemosyne*);
Nakvišinis sfinksas (*Proserpinus proserpina*).

VABALAI

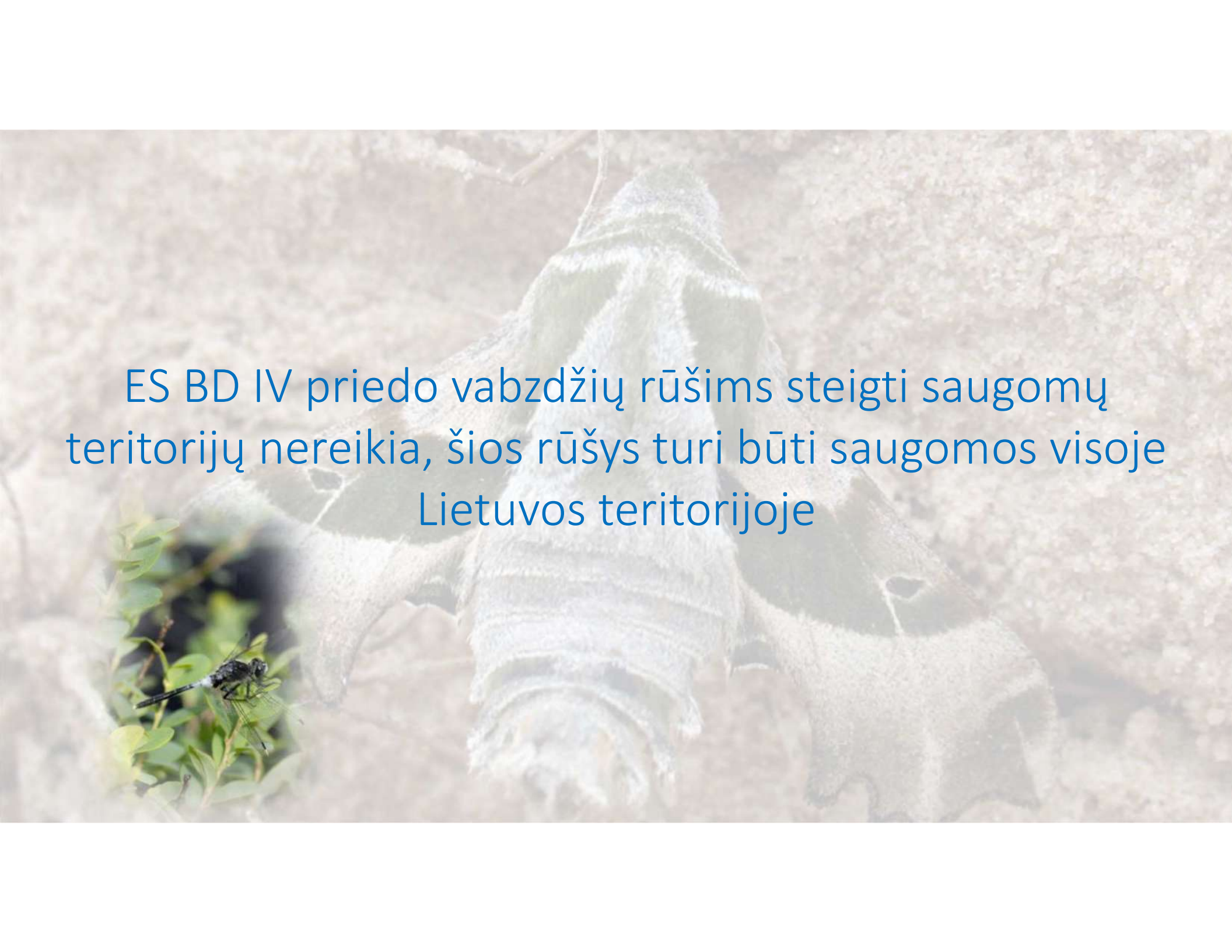
*Raudonkrūtis niūravabalis (*Phryganophilus ruficollis*);
*Niūriaspalvis auksavabalis (*Osmoderma eremita*);

Plačioji dusia (*Dytiscus latissimus*);
Dvijuostė nendriadusė (*Graphoderus bilineatus*);
Purpurinis plokščiavabalis (*Cucujus cinnaberinus*);

LAUMŽIRGIAI

Geltonkojis laumžirgis (*Stylurus flavipes*) = (*Gomphus flavipes*);
Pleištinė skėtė (*Ophiogomphus cecilia*);
Šarvuotoji skėtė (*Leucorrhinia pectoralis*);
Žaliasis laumžirgis (*Aeshna viridis*);
Baltakaktė skėtė (*Leucorrhinia albifrons*);
Grakščioji skėtė (*Leucorrhinia caudalis*);
Žieduotoji strėliukė (*Sympecma paedisca*) = (*S. braueri*).

The background image is a composite of two nature photographs. The upper portion shows a large, light-colored moth with dark, wavy bands resting on a leaf. The lower-left corner features a close-up of a dragonfly perched on a green plant. The text is overlaid on the central part of the image.

ES BD IV priedo vabzdžių rūšims steigti saugomų teritorijų nereikia, šios rūšys turi būti saugomos visoje Lietuvos teritorijoje

ES BD IV priedo vabzdžių rūšys, randamos Lietuvoje:

Rudakis satyriukas (*Coenonympha hero*)

Akiuotasis satyras (*Lopinga achine*)

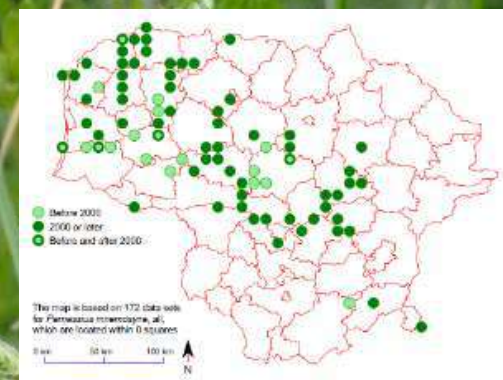
ES BD IV priedo vabzdžių rūšys, randamos Lietuvoje:

Juodataškis melsvys (*Maculinea arion*)

ES BD IV priedo vabzdžių rūšys, randamos Lietuvoje:

Juodasis apolonas (*Parnassius mnemosyne*)

ES BD IV priedo vabzdžių rūšys, randamos Lietuvoje:

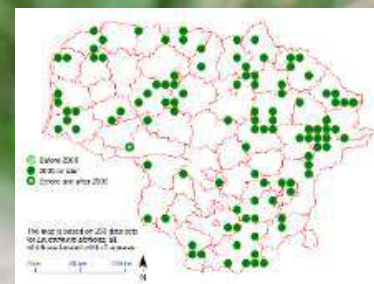
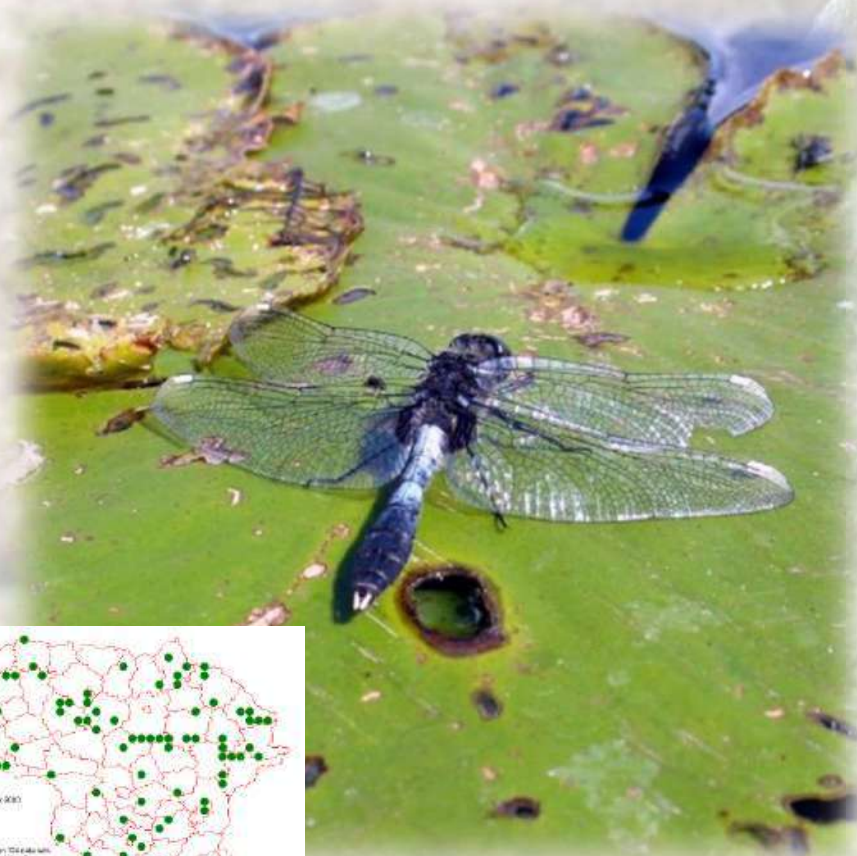
Nakvišinis sfinksas (*Proserpinus proserpina*)

ES BD IV priedo vabzdžių rūšys, randamos Lietuvoje:

Grakščioji skėtė (*Leucorrhinia caudalis*)

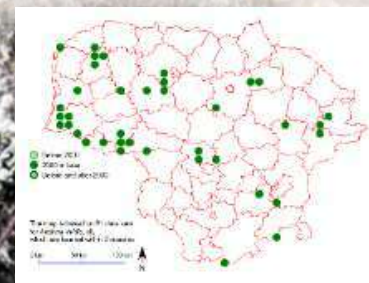
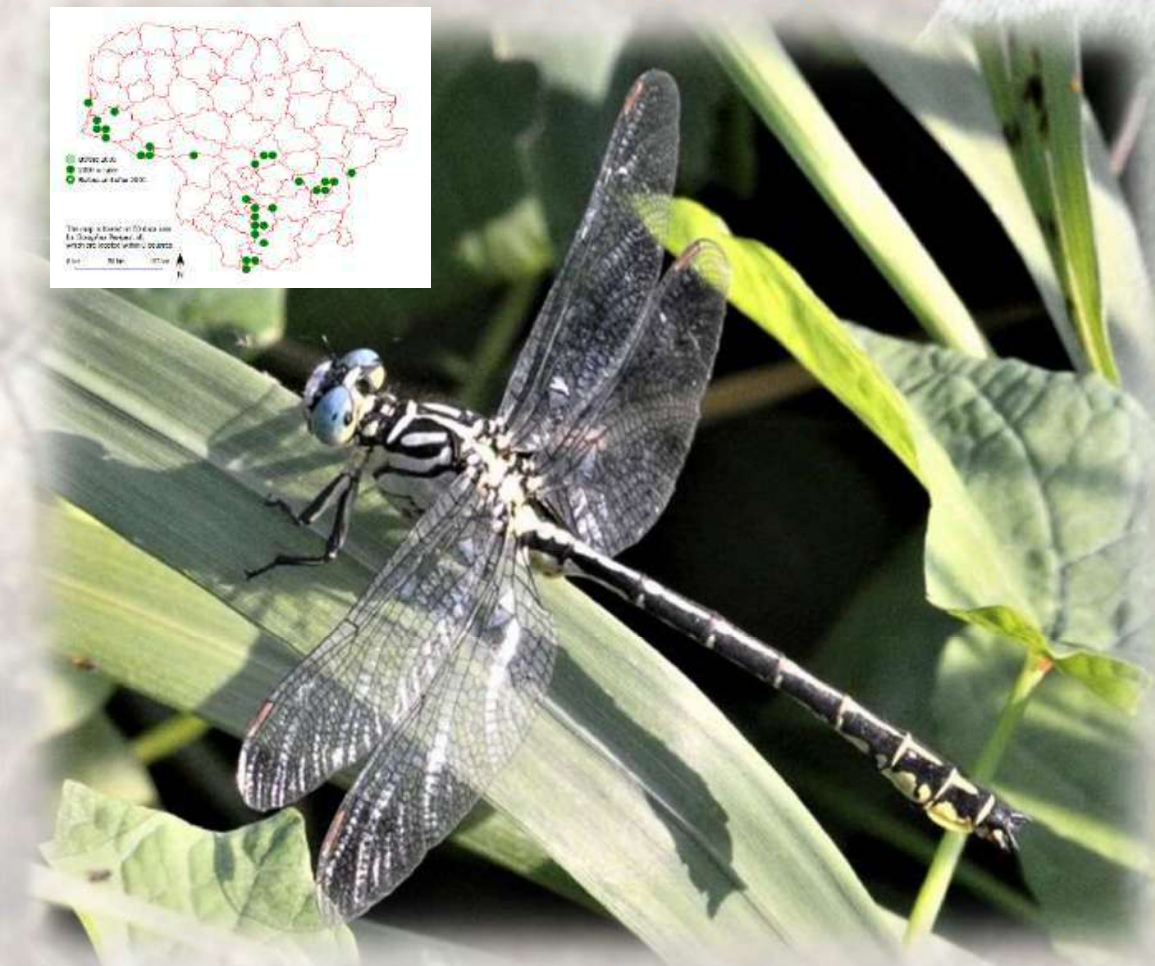
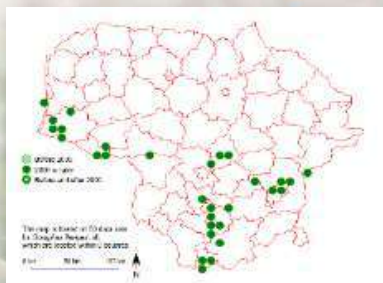
Baltakaktė skėtė (*Leucorrhinia albifrons*)

ES BD IV priedo vabzdžių rūšys, randamos Lietuvoje:

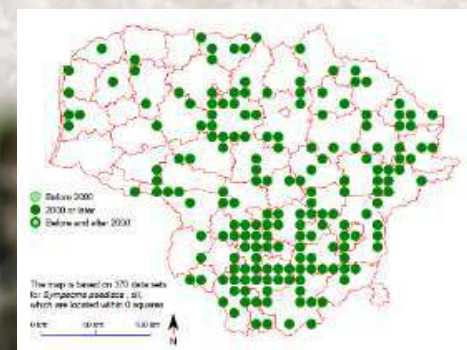
Geltonkojis laumžirgis (*Stylurus flavipes*)

Žaliasis laumžirgis (*Aeshna viridis*)

ES BD IV priedo vabzdžių rūšys, randamos Lietuvoje:

Žieduotoji strėliukė (*Sympecma paedisca*)

Ačiū už dėmesį ir geros nuotaikos!

